

LIETUVOS BAŽNYČIOS

Iliustruotas žinynas

Prašykite, ir jums bus duota, ieškokite, ir rasite, belskite, ir bus jums atidaryta.

(Mt, 7,7)

Evangelija pagal Matą

UDK 726(474.5)
Li228

Leidinių parėmė:

Lietuvos tūkstantmečio minėjimo direkcija prie
Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos

Kultūros rėmimo fondas

Sudarytoja *prof. dr. Laima ŠINKŪNAITĖ*

Tekstų autorės: *Edita Šedbaraitė, prof. dr. Laima Šinkūnaitė,
Indrė Šurkutė, Aušra Vasiliauskienė*

- © Edita Šedbaraitė
- © Prof. dr. Laima Šinkūnaitė
- © Indrė Šurkutė
- © Aušra Vasiliauskienė
- © VšĮ „Terra Publica“

Išleido:

VšĮ „Terra Publica“, Tilžės g. 18, LT-47181 Kaunas
info@terrapublica.lt, www.terrapublica.lt

ISBN 978-9955-652-48-9

Turinys

Arkivyskupo JE Sigito Tamkevičiaus įžanginis žodis	7	Pažaislio Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia	96
Lietuvos teritorinis suskirstymas į bažnytines provincijas	8	Rumšiškių Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia	100
Pratarmė	9	Domeikavos Lietuvos kankinių bažnyčia	100
Leidėjų įžanga	11	Lapių Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia	101
VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA	12	Raudondvario Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčia	102
Vilniaus arkivyskupijos administracinis suskirstymas	15	Panevėžiuko Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčia	103
Vilniaus Šv. vysk. Stanislovo ir šv. Vladislavo arkikatedra bazilika	16	Babtų Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia	104
Vilniaus Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia	20	Veliuonos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	106
Vilniaus Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia	24	Seredžiaus Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia	107
Vilniaus Šv. arkangelo Rapolo bažnyčia	26	Skarulių Šv. Onos bažnyčia / Skaruliai, Jonavos r.	108
Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčia	28	Žemių Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčia	110
Vilniaus Šv. Jono Krikštytojo ir šv. Jono apaštalo ir evangelisto bažnyčia	30	Kavarsko Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia	111
Vilniaus Dominikonų Šv. apaštalų Pilypo ir Jokūbo bažnyčia	33	Taujėnų Šv. Kryžiaus Išaukštinimo bažnyčia	111
Vilniaus Jėzuitų Šv. Kazimiero bažnyčia	34	Ukmergės Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia	112
Vilniaus Šv. Kotrynos bažnyčia	36	Ukmergės Šv. Trejybės bažnyčia	113
Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia	38	Kėdainių Šv. Jurgio bažnyčia	114
Vilniaus Šv. Mikalojaus bažnyčia	40	Kėdainių Šv. Juozapo bažnyčia	116
Vilniaus Bernardinų Šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčia	42	Paberžės Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia	118
Vilniaus Šv. Onos bažnyčia	46	Dotnuvos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčia	120
Vilniaus Šv. Teresės bažnyčia, Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos, Gailestingumo Motinos, koplyčia	48	Šiluvos Švč. Mergelės Marijos Gimimo bazilika	121
Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčia	50	Kėdainių Evangelikų liuteronų bažnyčia	124
Palūšės Šv. Juozapo bažnyčia	52	Kėdainių Evangelikų reformatų bažnyčia	126
Tverėčiaus Švč. Trejybės bažnyčia	54	TELŠIŲ VYSKUPIJA	128
Alionių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia	55	Telšių vyskupijos administracinis suskirstymas	131
Maišiagalos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	55	Telšių Šv. Antano Paduviečio katedra	132
Nemenčinės Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia	56	Varnių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	134
Šumsko Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia	58	Sedos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	136
Sudervės Švč. Trejybės bažnyčia	60	Mažeikių Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia	138
Rykantų Švč. Trejybės bažnyčia	62	Beržoro Šv. vysk. Stanislovo bažnyčia	139
Trakų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia	64	Alsėdžių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia	140
Tabariškių Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia	66	Gintališkės Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčia	142
Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčia	68	Tverų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčia	143
Marcinkonių Šv. apaštalų Simono ir Judo (Tado) bažnyčia	69	Plungės Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia	145
KAUNO ARKIVYSKUPIJA	70	Rietavo Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia	146
Kauno arkivyskupijos administracinis suskirstymas	73	Žemaičių Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bazilika	148
Kauno Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus arkikatedra bazilika	74	Salantų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	150
Kauno Šv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčia	78	Kretingos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelei Marijai bažnyčia	152
Kauno Marijonų Šv. Gertrūdės bažnyčia	80	Palangos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	154
Kauno Pranciškonų Šv. Jurgio Kankinio bažnyčia	82	Nidos Marijos, Krikščionių Pagalbos, bažnyčia	156
Kauno Didžioji Kristaus Prisikėlimo bažnyčia	84	Degučių Šv. Vincento Ferero bažnyčia	157
Kauno Mažoji Kristaus Prisikėlimo bažnyčia	85	Švėkšnos Šv. apaštalo Jokūbo bažnyčia	158
Kauno Karmelitų Šv. Kryžiaus bažnyčia	86	Šilutės Šv. Kryžiaus bažnyčia	160
Kauno Švč. Mergelės Ėmimo į dangų (Vytauto Didžiojo) bažnyčia	88	Šilutės Evangelikų liuteronų bažnyčia	161
Kauno Benediktinių Šv. Mikalojaus bažnyčia	90	Juodkrantės Evangelikų liuteronų bažnyčia	162
Kauno Jėzuitų Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčia	92	Nidos Evangelikų liuteronų bažnyčia	163
Kauno Švč. Trejybės (Seminarijos) bažnyčia	94	Rusnės Evangelikų liuteronų bažnyčia	163
		Tauragės Evangelikų liuteronų Martyno Mažvydo bažnyčia	164

ŠIAULIŲ VYSKUPIJA	166	Darsūniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	245
Šiaulių vyskupijos administracinis suskirstymas	169	Kruonio Švč. Mergelės Marijos, Angelų Karalienės, bažnyčia	246
Šiaulių Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus katedra	170	Paparčių Šv. vyskupo Stanislovo ir šv. Pranciškaus Asyžiečio bažnyčia	248
Kryžių kalnas	173	Kazokiškių Švč. Mergelės Marijos Nugalėtojos bažnyčia	250
Kurtuvėnų Šv. Jokūbo bažnyčia	174	Elektrėnų Švč. Mergelės Marijos, Kankinių Karalienės, bažnyčia	251
Joniškio Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	176	Aukštadvario Kristaus Atsimainymo bažnyčia	251
Senosios Žagarės Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	178	Semeliškių Šv. Lauryno bažnyčia	252
Naujosios Žagarės Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	178	Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčia	254
Rozalimo Švč. Mergelės Marijos Vardo bažnyčia	179	Musninkų Švč. Trejybės bažnyčia	256
Linkuvos Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčia	180	Širvintų Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia	258
Pakruojo Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia	182	Molėtų Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčia	258
Šeduvos Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia	183	Inturkės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	259
Kelmės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	184	Labanoro Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčia	260
Liolių Šv. Simono ir Judo Tado bažnyčia	185	Videniškių Šv. Lauryno bažnyčia	262
Kražių Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo bažnyčia	186		
Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos bažnyčia	188		
PANEVĖŽIO VYSKUPIJA	192	VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA	264
Panevėžio vyskupijos administracinis suskirstymas	195	Vilkaviškio vyskupijos administracinis suskirstymas	267
Panevėžio Kristaus Karaliaus katedra	196	Vilkaviškio Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo katedra	268
Panevėžio Šv. apašt. Petro ir Povilo bažnyčia	199	Kudirkos Naumiesčio Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčia	270
Smilgių Šv. Jurgio bažnyčia	200	Griškabūdžio Kristaus Atsimainymo bažnyčia	272
Krekenavos Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	202	Prienių Kristaus Apsireiškimo bažnyčia	274
Vadoklių Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia	202	Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia (senoji)	276
Pumpėnų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčia	203	Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia (naujoji)	278
Pasvalio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia	203	Kazlų Rūdos Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia	279
Biržų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia	204	Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo bazilika	280
Kupiškio Kristaus Žengimo į dangų bažnyčia	206	Kalvarijos Švč. Mergelės Marijos Vardo bažnyčia	282
Palėvenės Šv. Dominyko bažnyčia	208	Rumbonių Švč. Trejybės bažnyčia	284
Rokiškio Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčia	210	Alytaus Šv. Angelų Sargų bažnyčia	286
Jūžintų Šv. arkangelo Mykolo bažnyčia	212	Simno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	288
Stelmužės Šv. Kryžiaus bažnyčia	214	Liškiaivos Švč. Trejybės bažnyčia	290
Salako Švč. Mergelės Marijos Sopulingosios bažnyčia	216	Veisiejų Šv. Jurgio bažnyčia	292
Utenos Kristaus Žengimo į dangų bažnyčia	218		
Vyžuonų Šv. Jurgio bažnyčia	220	Pagrindinės literatūros sąrašas	296
Anykščių Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčia	222	Abėcėlinė bažnyčių rodyklė	299
Alantos Šv. apaštalo Jokūbo bažnyčia	223	Bažnyčių tekstų autorystė	303
Troškūnų Švč. Trejybės bažnyčia	224	Nuotraukų bei iliustracijų aprašas	303
Biržų Evangelikų reformatų bažnyčia	226		
KAIŠIADORIŲ VYSKUPIJA	228		
Kaišiadorių vyskupijos administracinis suskirstymas	231		
Kaišiadorių Kristaus Atsimainymo katedra	232		
Merkinės Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	234		
Pivašiūnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia	236		
Stakliškių Švč. Trejybės bažnyčia	238		
Jiezno Šv. arkangelo Mykolo ir Jono Krikštytojo bažnyčia	240		
Birštono Šv. Antano Paduviečio bažnyčia	242		
Nemajūnų Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	243		
Užuguoščio Šv. apaštalų Petro ir Pauliaus bažnyčia	244		
Kalvių Šv. Antano Paduviečio bažnyčia	245		

Bažnyčios – Lietuvos istorija ir turtas

Lietuvos bažnyčios yra gyva Lietuvos istorijos knyga. Kai kurios iš jų mena net Vytauto Didžiojo laikus, kada krikščionybė Lietuvoje žengė pačius pirmuosius žingsnius. Bažnyčių statymo istorijos, jų architektūra, jose esantys meno kūriniai – puošybos darbai, paveiksmai bei statulos – pasakoja apie daugybę nuostabių žmonių, kurie projektavo, planavo, kūrė ir kūryboje paliko savo krikščioniškos dvasios žymę. Dar daugiau – pastatytose bažnyčiose meldėsi milijonai žmonių. Čia jie ateidavo su savo džiaugsmiais bei sielvartais, atnešdavo krikštyti kūdikius ir meldavosi prie savo artimųjų karstų. Čia jie apgailėdavo savo kaltes ir prisikeldavo naujam gyvenimui. Visa tai tarsi matė ir girdėjo Lietuvos bažnyčių sienos.

Visa Lietuva nusėta bažnyčiomis. Tai neįkainojamas Lietuvos kultūros paveldas, už kurį esame dėkingi ne tik kūrėjams, bet ir visiems jo saugotojams, visų pirma, rūpestingiems valdžios žmonėms bei parapijų klebonams, kurių dėka daugelis Lietuvos bažnyčių yra gerai prižiūrimos. Esame dėkingi visoms Lietuvos vyriausybėms, kurios Nepriklausomybės metais kultūros paveldo išsaugojimui kasmet paskirdavo bent dalį reikiamų lėšų.

Iliustruotame žinyne „Lietuvos bažnyčios“ yra tik dalis visų Lietuvos bažnyčių, bet jos parinktos taip, kad geriausiai parodytu, ką mes turime. Ačiū knygos sudarytojai dr. Laimai Šinkūnaitei, jos komandai ir leidyklos „Terra Publica“ darbuotojams, kurių dėka su Lietuvos bažnyčiomis galės susipažinti ne tik tautiečiai, bet ir daugelis kitų šalių žmonių, kasmet aplankančių mūsų gražią Tėvynę. Ši knyga bus labai graži dovana tūkstantmetei Lietuvai.

Arkivysk. Sigitas Tamkevičius

Pratarmė

Lietuvos bažnyčių meno paveldas vis dar per menkai pažįstamas pirmiausia mums patiems, o juo lab atvykstantiems svečiams, piligrimams ar turistams. Todėl leidyklos *Terra publica* pasiūlymą parengti iliustruotą knygą, kurioje būtų glaustai pateiktos pagrindinės žinios apie atskiras bažnyčias, priėmėme su džiaugsmu. Iliustruotas Lietuvos bažnyčių žinynas iš kitų tokio pobūdžio knygų išsiskiria tuo, kad jame pateikiama ne tik naujausia informacija apie daugelį, mūsų požiūriu, svarbiausių šventovių, bet ir gausi vizualinė medžiaga. Tai savalaikis ir pirmas toks leidinys Lietuvoje. Pradžioje norėjome apsiriboti šimtu bažnyčių, tačiau veikiai jų skaičius gerokai išaugo.

Neabejotinas leidinio tikslas – ne tik geriau pažinti ir giliau suprasti sakralinę dailę plačiame kultūros paveldo kontekste, bet ir pagal galimybes atpažinti tautinio tapatumo ar pilietinio nacionalumo bruožus. Todėl buvo svarbu tinkamai pasirinkti analizuojamus objektus. Ar tai pavyko? Šventovės pasirinktos atsižvelgiant į hierarchinį, sakralinį, istorinį ir meninį aspektus. Žinia, Lietuvoje yra per 700 šventovių, o žinyne aprašytos 153 bažnyčios ir Kryžių kalnas (tai sudaro apie 22%). Visos jos pasirinktos iš dviejų arkivyskupijų ir penkių vyskupijų; iš Vilniaus arkivyskupijos atrinktos 27 šventovės (iš paties Vilniaus net 15 objektų), iš Kauno arkivyskupijos – 33, iš Telšių vyskupijos – 23, Panevėžio – 20, Kaišiadorių – 23, Šiaulių – 13, Vilkaviškio – 14 bažnyčių.

Leidinyje bažnyčios išdėstytos geografiniu principu, pagal vyskupijas ir dekanatus, pradžioje patalpinant kiekvienos vyskupijos žemėlapi.

Straipsnius rašė keturios autorės, profesionalios menotyrininkės. Juose stengiasi pateikti pačius naujausius atskirų bažnyčių tyrimo duomenis. Straipsnių struktūroje laikomasi tokio principo: glaustai apibūdinamas šventovės rangas, apžvelgiama jos istorija, architektūra ir dailė, be abejo, išryškinant svarbiausius bažnytinio meno objektus. Taip pat tenka pripažinti, kad labai dažnai teksto apimtį ir pobūdį padiktuodavo pati aprašoma šventovė.

Manychiau, tai turėtų būti naudinga knyga, kadangi vis dar trūksta leidinių apie Lietuvos viduramžių, renesanso, baroko, XIX a. meną. O juk didžioji to meno dalis sukaupta bažnyčiose! Informatyvūs ir gausiai iliustruoti tekstai apie atskiras šventoves turėtų atskleisti Lietuvos sakralinio meno paveldo įvairovę ir pilnatvę.

Leidinio sudarytoja Laima Šinkūnaitė